

Щедрий вечір (стислий переказ)

Михайло Стельмах

Розповідь у повісті ведеться від першої особи – хлопчика Михайлика.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Михайлик – головний герой повісті, жив з татом Панасом і мамою Ганною у клуні, яка слугувала їм хатиною. Клуня дісталася Панасові у спадщину по батькові Дем'яну. Коли ділили дідизну, між Панасом і його братами Іваном і Яковом зникла згода, що жила колись у дідовій оселі. Дідова хата дісталася дядькові Івану й дядині Явдосі, і вони пилами розрізали хату навпіл, а дах зі сніпків зірвали. З оселі ставало руйновище, а все годяще вивозили возом. Михайлик налякався такого видовища і забився у садок, де довго плакав. Дядько Яків, заможніший, узяв на звіз тільки дідову катрагу. А Михайликовому тату дісталася стара клуня і дванадцять з половиною соток городу. Панас попри скрутне становище завжди жартував і жив чесно.

Їхній сусід, дядько Володимир, після поділу спадщини прийшов до Панаса, на городі якого росла груша, що її садив ще Володимирів дід. Тепер сусід хотів зрізати дерево, а мамі Михайлика було жаль живого дерева. Та сусід не хотів, що плоди з грушки діставалися іншим. Панас запропонував, що посадить Володимиру на його городі грушу, але той не хотів чекати, поки грушка почне родити. Суперечка за грушу так і не вирішилася, і дядько Володимир пішов додому.

Михайлик знав, що їхню сім'ю обсіли нестатки. Його батько був на заробітках в Одесі. Там йому порадили переселитися у Херсонські степи, де ще вистачало орної землі, та от Михайлик і мама не хотіли їхати туди, де немає лісів, улюблених пташок, суниць. Тато ж спланував продати свою десятину за 100 карбованців і вибиратися разом з сім'єю. Мама зажурилася і говорила синові, що тепер мають аж три журби, як отой соловей, що звив низенько гніздо. Перша – нема людської хати, друга – земелька стоїть перед торгом, а третя – лежить невідома дорога, мов горе.

Якось зранку мама розбудила Михайлика і відправила з кобилою, яку кликали Обмінна, до лісу, щоб надивлявся, бо хто знає, чи більше побачить в чужих краях. Там не почує ні соловейка, ні зозулі, ні одуда, ні деркача, там лиш дрофи живуть, а вони не співають. Михайлик вискочив на Обмінну і поїхав у ліс, а потім – до якимівської загорожі з надією, що там днює його подружка Люба.

Люба зустріла його з глечиком з суницями, які цього року дуже зародили. Дівчинка повела Михайлика до борсучої нори, де вивелися малюта. Там діти приклали вуха до землі і почули шарудіння і попискування. Люба пожалілася, що дядько Сергій ще минулої осені хотів убити борсука на жир.

Помітивши, що Михайлик сумний, Люба почала розпитувати і дізналася, що його тато хоче переїжджати. Дівчинка просила не їхати.

Додому хлопець приїхав пізно, тоді і прийшов знову дядько Володимир. Він вже знав, що сім'я збирається переїжджати, тому запропонував продати йому поле. Батько просив 120 карбованців золотом, дядько давав 60, а після торгів зійшлися на 90. І діло б уже завершилося, якби Михайлик не втрутився і не сказав: "Дядьку Володимире, і нащо так торгуватись, коли ви гроші мірками міряєте?" Дядько розсердився і пішов додому. На щастя, батько не сварив за це Михайлика.

Засинаючи, Михайлик знову чув, як батьки сперечалися про переїзд. А вночі тато розбудив його і сказав, що мама десь зникла. Хлопчик налякався, а коли батько пішов на пошуки, і собі вийшов з хати. Було ще дуже рано, Михайлик побачив маму. Віно підходила до дерев, до соняшника і наче прощалася. Заспокоєний, Михайлик пішов досипляти. А зранку прийшла Люба і просила хлопчикових батьків нікуди не їхати, потім простягла глечик з суніцями і сказала, що принесла їм, бо ж у тих краях суніць не буде. Мати схлипнула, батько закліпав, а потім сказав, що доведеться послухати дітей і нікуди не їхати.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Одного ранку Михайлик побачив крізь вікно дядька Володимира і згадав смішний випадок. Коли навесні мати підсипала квочку, в них гостював дядько Микола. Він дізнався від Ганни, що з кругленьких яєць вилуплюються курки, а з довгоносих – півні. І, напевне, щоб перевірити мамині слова, чоловік одразу ж подався до дядька Володимира та й по секрету нараїв йому підсипати квочку лише довгоносими яйцями, бо, мовляв, з них виходять самі курочки. Дядько Володимир і тітка Марійка послушалися лукавого поради, і вивелось у них з 20 крашанок аж 19 півнів і 1 курочка. Ох, і лютував тоді дядько Володимир, та він гнівався майже на всіх у селі і був дуже скупий...

Михайлик поїхав на Обмінній в ліс, а потім до Люби. Дівчинка раділа, що вони більше не розлучаться. Люба похвалилася, що вчора у її тітки Василини був аж з Вінниці якийсь головний над співаками. Він привіз тітці ноти, а ще послунав, як співає тітка з Любою, і похвалив дівчинку, сказавши, що вона "голос".

Дівчинка мала у торбині липовий цвіт, який хотіла здати на ліки і заробити собі на зошити. Діти зібралися йти нарвати ще, але раптом побачили дядька Сергія з берданкою. Цей чоловік жив не зовсім чесно, ненавидів Михайликового батька, вбивав у лісі тварин. От і тепер шукав кізочку або зайця.

Друзі пішли до липи аж біля яру, щоб нарвати ще цвіту. Та скоро почало гриміти і збиратися на дощ. На землю стіною обвалилася злива, і Люба побігла з Михайликом до великого дупла, де можна було сховатися. Після дощу друзі допомогли куріпці знайти своїх пташенят, які розбіглися під час зливи. Михайлик і Люба уже йшли до Обмінної,

коли перед ними проскочила кізочка. Гримнув постріл, кізочка повалилася на землю. З її ока потекла сльоза, а з невеликого вим'я сочилось молоко – кізочка була матір'ю. Люба пригрозила дядькові Сергію, який вбив козу, що розповість усе дядьку Себастьяну. Дядько Сергій спочатку розізлився, а потім почав пропонувати Любі карбованець, бо знав, що їй потрібні зошити. Дівчинка жбурнула гроші у траву, а дядько кинувся шукати.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Якось літком тато з Михайликом їхали вечором на сіножать. Дорогою вони зустріли вдову Одарку, яка ходила дивитись на своє жито. Михайлик з татом своє жито збиралися жати завтра, і хлопчик хвилювався, чи вийде у нього, бо це ж він уперше буде женцем. Вдова побажала Михайликові бути гарним женцем, і косарем, і орачем, і сіячем, а сама зітхала, бо в неї війна забрала косаря і орача. Під час усієї розмови перепілка наче повторювала: "Спать підем, спать підем...", а тітка Одарка жаліла пташину, бо де ж вона подіється, коли завтра з'являться женці.

Батько з сином опинилися на скошених луках, де темніли стіжки сіна. Тут уже на далеку пісню перепела обізвався деркач. Їхня сіножать тулилася до річечки, за якою починалися луги сусіднього села.

Пізніше Михайлик з татом пішли до діда Корнія, що варив у полі куліш. Дід називав хлопця Пшеничним і питав, чи він вміє жати. Тато говорив, що в нього син не ледащо. Дід пожалівся, що йому серп став уже заважким, випадає з руки. Він подивився на свої шрами на руці, що були стягнуті на живу нитку.

Дізнавшись, що дід Корній був на війні, Михайлик почав просити розповісти щось. Коли дід, тато і Михайлик повечеряли кулішем, хлопчик нарешті почув цікаву історію. Дідів син верховодив у партизанів, як стояли тут денікінці, син прислав до діда посланця із лісу і просив, щоб дід привіз у ліси заховану зброю. Дідо не знав, як же через денікінців переправити зброю, а посланець сказав, що можна в труні (дід тримав її у коморі на всякий випадок). Чоловіки поклали вночі зброю у труну та й поїхали. Посланець плакав, наче й справді когось поховав. І коли їх спинили денікінці, то й повірили у сльози того чоловіка. Згодом дід спитав посланця, як той навчився так вправно плакати, а чоловік відповів, що ще з дитинства мав очі на мокрому місці. Дід спитав: "Чого ж ти, плаксивцю, у партизани пішов?", а той відповів: "Бо я люблю, коли сонце визбирує росу, але не люблю, коли земля визбирує сльози. От як, діду!" Звали того чоловіка Себастьяном. Михайлик відразу зрозумів, що йдеться про дядька Себастьяна з їхнього села. Доставивши зброю і погомонівши з сином, дід зібрався повертатися додому, але труну він теж прихопив. А щоб денікінці не запідозрили його, в'їхав у село іншою дорогою. Та все одно його спіймали і почали рубати, а потім вкинули в домовину, ще й віком накрили. От воли й привезли діда самого додому. Уся родина вже зібралася і голосила, та дід прийшов до тями. Його поклали під грушею, де

він довго вилежував рани. Зараз дідів син у Харкові в начальстві ходить, дід збирається до нього в гості, бо хоче до онука...

Зранку тато розбудив Михайлика і вони поїхали жати. Мама теж рано з'явилася в полі, і вісі трое взялися за роботу. Коли хлопець нажав 9 снопів, то геть втомився. І тоді батько відправив його по воду до кринички в долині. Там Михайлик трохи відпочив у прохолоді, думаючи, чи проста, чи неспроста послав його тато на долинку? Напевне, таки пожалів. Того дня хлопець почував себе славно, бо став женцем.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Літо збігло, як день, і прийшов вересень. Михайлик з нетерпінням чекав першого шкільного дня. І от він настав. Зранку Михайлик зустрів дядька Миколу і спитав, чому той не купує лошат. Хлопець знав, що в чоловіка немає грошей, але дядько відповів, що ніяк не може у в самісіньку точку підібрати масть. Потім хлопець зібрав у торбу своє школярське добро, батьки тішилися ним. Мама приготувала квіти для вчительки, а батько подарував сину блаватну шапочку із справжнісінького сукна. Він говорив, що це австрійський картуз, який залишився од війни. Михайлику не дуже подобалася шапка. Коли він вийшов з дому, то впакував у неї букет для вчительки.

Дорогою до школи хлопець зустрів свою вчительку Настю Василівну і подарував їй квіти. Дізнавшись, що хлопець ціле літо допомагав батькам і навіть жито жав, вчителька похвалила його.

Біля школи Михайлик зустрів своїх друзів та однокласників. В'їдливий Улян почав насміхатися з Михайликової шапки, мовляв, з тієї австрійської торби добре було б годувати коня. Та Михайлик не дав себе образити і сказав, що дійсно годує з неї Обмінну ще й показав кілька листочків і пелюстків од квітів.

До школи завітав дядько Себастьян і приніс два ящики з олівцями і ручками для учнів. У Михайлика олівець був прив'язаний на мотузочці до шиї, бо в ті часи олівець був справжнім багатством для дитини. Дядько Себастьян розірвав той мотузочок і сказав: "...Ніщо не повинно гнути людину чи висіти в неї на шиї: ні ярмо, ні ланцюг, ні хрест, ні навіть олівець! Зрозумів?" Він подарував хлопцеві олівця і дав почитати книжку з політграмоти.

У шкільному коридорі Михайлика зустріла Люба. Вона поділилася з Михайликом зошитами, які купила на гроші за липовий цвіт. Завтра після школи друзі вирішили йти по гриби, бо Люба знала грибне місце.

Наступного ранку Люба у святковому одязі прибігла до Михайлика і сказала, що не піде сьогодні ні до школи, ні по гриби, бо їде зі своєю тіткою на кілька днів до Вінниці на прослуховування.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Була уже зима, дні стояли куці, мов заячий хвіст. Михайлику все одно було весело, а особливо тоді, як йшов на ковзанку. Якось його наздогнали сани, запряжені вітроногими лошатами, яких нарешті купив дядько Микола. Чоловік сидів на санях, а біля нього сиділа його жінка, тітка Ликерія, і син Іван, Михайликів ровесник. Дядько запросив на сани і Михайлика. Тітка Ликерія почала жалітися, що через цих лошат вони залишилися без корови, але дядько на це не зважав. Сани мчали селом і от несподівано перевернулися. Усі полетіли в сніг, тітка Ликерія насварила чоловіка, образилася і пішла додому пішки. Після цього дядько Микола поважнів і довів Івана та Михайлика додому вже без вітерця.

Від дядькової оселі Михайлик побіг на ковзанку, але зустрів батька. Він попросив йти додому, бо треба змолоти гречки. Михайлик мусив сам їхати санками до вітряка, бо батько йшов на роботу – хотів заробити на корівчину.

Хлопчик запрягся у свої санчата та й повіз клунок з гречкою, бо скоро мав бути Святвечір і мама мала напекти гречаних млинців. Дорогою до вітряка Михайлик зустрів діда Данила, рідного брата бабусі. Дід також їхав на вітряк, тому підібрав хлопця. Ціле літо дід Данило жив на пасіці в лісах. Він мав дуже гарні, що плачуть на морозі, очі, лагідну посмішку і трохи скорботні уста. Був увесь чепурний та охайний.

Дід розповів хлопчику, що коли дні в зимі стають найкоротшими, то коваль над ковалями – сам Сварог – у своїй кузні кує новорічне сонце. Потім кличе до себе велетня Коляду, який забирає сонце і їде з ним аж до самого неба. Доїде до неба, підважить сани, а сонце скік з них у свою оселю, а з неї і вигляне до людей. От з цього дня і починається новий рік.

У млині було завізно. Поміж хліборобами дженджурився Юхрим Бабенко, який працював у волості податковим збірщиком (люди прозвали його волосним здирщиком), а тепер працював фінінспектором. На новій службі він ще більше запишався. Юхим уже хотів нам'яти Михайлику вухо, але інші дядьки захистили хлопця, а мельник Іван ще й пропустив без черги. Михайлика, правда, трохи боявся, щоб чоловік не згадував про одну пригоду. Якось, ще меншим, Михайлик, як і всі діти з села, чіплявся до крила вітряка і кружляв. Коли він розкошував на крилі, дядько Іван неждано віддер його од крила, а далі вліпив кілька ляпасів по одному місці. Мельник пояснив, що хлопець міг зірватися з крила і вбитися чи стати калікою.

Уже смеркало, коли Михайлик повертався в село. Він уявляв себе велетнем Колядою, а за ним поскрипував на санчатах не клунок, а сонце. Хлопчик й не помітив, як на санчата сіла Люба, яка саме йшла з хутора від своєї тітки Софії. Спочатку Михайлик віз Любу, а потім вони їхали згори разом. Діти каталися, поки не зійшов місяць. Та ось Люба першою почула з поля голос діда Данила. Діти чимдуж помчали в село. Біля воріт Михайлика вже чекали і тато, і мама.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Михайлик так багато бігав і ковзався взимку, що його чобітки швидко дерлися. От і тепер батько розглядав чобітки, а хлопчик боявся бути покараним. На щастя, надворі озвався Рябко, тож тато вийшов надвір. Скоро він повернувся зі своїм кремезним братом Яковом. Той приніс дві зелені пляшки з пивом, що стало льодом, бо надворі був сильний мороз.

Талант діда Дем'яна найбільше успадкував дядько Яків – він був і ковалем, і слюсарем, і столяром, і стельмахом, і токарем. Жодна путяща залізяка, що потрапляла в село, не минала його рук. У війну він добрався і до снарядів – вибирав з них начинку, а з сталі варив лемеші. На такому ділі його спіткало лихо: один снаряд розірвався, розвалив кузню, відчикрижив і кудись позадівав чотири пальці з лівої руки майстра. Ох і шкодував за ними дядько. Відтоді дядько Яків химерував над снарядами не в кузні, а на городі.

Багато років тому, коли тато був ще парубком і працював у лісах князя Кочубея, дядько Яків позичив у нього на господарювання тридцять карбованців. Довго він не повертав грошей, віддав тільки п'ять. Батько уже й перестав сподіватися, що отримає назад свої гроші, а от сьогодні брат приніс йому 10 карбованців сріблом.

Дядько покаявся, що забрав батькову катрагу і залишив рідного брата з однією клунею. Він пояснював це тим, що зараз такий час, що боїться за свою старість, того й вириваєш, і тиснеш кожну копійку, і ховаєшся з нею, наче злодій. Дядька Себастьяна, який жив тільки правдою, дядько Яків вважав чудилом.

Срібло дядька Якова не принесло Михайликові радості, бо тато й мама вирішили, що тепер, якщо знайдеться покупець на Обмінну, можна буде купити корівку. Зранку Михайлик з батьками вирушив на ярмарок. Вони мали продати Обмінну, а дядько Трохим мав допомогти у цій справі. Він радив підпоїти коняку горілкою, щоб був блиск у очах, який молодить коня. Того дня на ярмарок йшов і дядько Володимир, він тягнув на продаж корову.

На ярмарку було багато людей і багато товару. На худоб'ячій торговиці Обмінна не привернула уваги покупців. Дядько Трохим та дядько Микола допомогли принадити покупців до корови дядька Володимира. А коли мама і тато відійшли кудись, а Михайлик лишився біля коняки сам, підійшов покупець. То був цибатий, у високій шапці селянин. Він спитав, чи коняка ще жива. Михайлик сердито зиркнув на просмішника й одвернувся. А покупець погладив коняку, провів рукою по її голові, і – диво – Обмінна не вишкірилась, а стиха заіржала. Михайлик почав радити чоловіку не купувати Обмінну, бо вона стара, трохи кривоклуба, кусає і хвищається, а швидко поїхати на ній неможливо. Повернулися батьки й дядько Трохим, Михайлик одразу ж притих. Купець розповів батькам усе, що говорив Михайлик, і хлопчик уже налякався, але потім виявилось, що цей селянин – колишній власник Обмінної. Продав її колись за 10 карбованців, а тепер дав за неї 9. Хлопчик попрощався з Обмінною і попросив дядька не бити її, бо вона стара і спрацьована.

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Перед самим Різдвом мама пошила Михайликові омріяне галіфе. У ті тяжкі часи люди не могли дозволити собі фабричних тканин, тому працювали за саморобним ткацьким верстатом. Галіфе було пошите з простого домашнього полотна, але пофарбоване у синій колір за допомогою бузинового соку.

Хлопець пішов у галіфе до школи, і там усі звернули увагу на його обновку, навіть вчителька. А сторож назвав Михайлика кавалером, що йому дуже не сподобалося. Зате Люба аж охнула, коли побачила Михайликову обновку.

Після школи, вибравши слухну хвилинку, Михайлик тайкома од батьків чкурнув на ковзанку. Люба теж приєдналася. Того дня вона була дуже гарна в новенькій спідничці, сачку і великій терновій хустці. Дівчинка так вдягнулася, бо заходив святвечір. Друзі пішли кататися до тієї Ведмежої долини, де колись хлопець з дідом знаходили в'юнячі й карасині місця...

Михайлик спочатку вчив кататися дівчинку, а потім сам став кататися. Хизуючись, він мчав з такими викрутасами та обертасами, що раптом провалився у воду. На щастя, його руки зависли на льоду. Хлопець в одну мить вилетів з річки і опинився на березі біля верби. Весь одяг і чоботи були мокрі. Перелякана Люба наказала вилити воду з чобіт, а потім діти побігли у село. Та Михайлик боявся йти додому, і Люба запропонувала йти до неї додому.

Батько дівчинки був у лісі, а мама, тітка Оляна, відразу заходила біля хлопця. Вона скинула з нього свитинку, чоботи, сорочку і відправила на піч. Коли Михайлик скинув своє пожалюгідніле галіфе, тітка Оляна жахнулася, бо ноги були темні, аж чорні. "От що робить з людиною мороз", – подумав Михайлик. Тітка вважала, що ноги задубіли, та коли провела по них рушником, з-під полотна на ногах з'явилися білі смуги. Тітка розсміялася, бо то з галіфе облізла бузина!

Коли Михайлик був у Люби, до хати завітав дядько Сергій. Він просив продати йому куріпку, яку Люба тримала в хаті. Та дівчинка і її мама знали, що чоловік хоче з'їсти пташку.

Відігрівши і висушивши одяг хлопця, тітка Оляна ще й нагодувала Михайлика пісним борщем. Весь час вона повторювала йому, щоб не журився, і від цього хлопцеві було смішно.

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Михайлик радів, що про його пригоду на льоді не дізналися мама з татом, хоч його галіфе трошки посвітліло. Того ж дня, заклопотана перед Святвечором мати ткнула батькові й синові шапки в руки і випроварила у двір, щоб нарубали дров. Хлопець дуже

здивувався, коли виявилося, що батько знає про пригоду на льоді. Він радив синові шануватися, бо що вони з мамою робитимуть без нього.

Коли з'явилася вечірня зірка, мати покликала батька і Михайлика до хати. Хоч убога була їхня хатина, та в цей вечір і вона покращала, побагатшала. Її бідність скрасили і вишиті рушники, і кетяги калини, і запашне сіно на покуті, й свят-вечірній стіл, на якому були три хлібини, грудка солі, стос гречаних млинців, різні пісні страви. Батько вийшов з хати і почав кликати мороза їсти кутю. Потім кликав сірого вовка, чорні бурі та злі вітри. Коли ніхто з них не йшов, тато відчинив ворота: може, приб'ється яка добра людина з дороги, то й погріє душу теплою стравою. І тільки після цього всі сіли вечеряти.

Згодом на вулиці обізвалися колядники. Біля хати тітки Одарки співали колядку про вдову. Пізніше Михайлик поніс вечерю до дядька Себастьяна, який теж уже знав, що Михайлик звалився на льоду. У хаті дядька Себастьяна Михайлик побачив дядька Стратона, музику Федоренка, кобзаря Левка. Батько Себастьяна, старий сивий дід у білому одязі, дорікав синові за те, що не згодився на службу в самій Вінниці, а зостався в селі в одній кавалерійській шинелі та й досі по всіх лісах гасає за бандитами.

Згодом кобзар Левко грав і співав. Дядько Себастьян теж співав могутнім баритоном. Незабаром в оселю увійшов старий гончар Демко Петрович. Однією рукою він притримував мішок, а в другій держав свій прославлений батіг, видовбане пужално якого було сопілкою. У мішку обізвалися гончарські скарби. Гончар жалівся, що образили його працю. Він витягнув з мішка кахлину. Всі побачили на полив'яній кахлі, як з очерету злетіла качка в зелений світанок. Чоловіки похвалили роботу, а гончар розповів, що оці його цяцьки побачив Юхрим і обклав їх таким податком, що треба покидати свою забавку. А Юхрим же його своячок. Почувши це, дядько Себастьян відразу поїхав на коні по Юхрима і привіз його.

В оселі дядько Себастьян став насупроти Юхрима і почав сварити за знущання над гончарем. Юхрим сказав, що вироби гончара підозрілі, бо що тепер вартніше: якісь красиві, але нікому не потрібні качки, коники чи звичайні горшки, що йдуть на потреби трудящих. Тому хай гончар не кидається у фантазії, а ліпить горшки і макітри. Дядько Себастьян вхопив батога, але раптом до хати влетіла Юхримова жінка. Вона почала просити не вбивати її чоловіка, а коли дізналася, що Юхрим лише отримає прочуханку, попросила вибити його і за неї, адже натерпілася від чоловіка.

Дядько Себастьян відвів руку з батогом, а Юхрим, вивалюючи плечем і лобом двері, вилетів з хати. Та в сінях його зупинив Василь Іванович – голова політвиконкому. Юхрим почав жалітися, що його ображає Себастьян, який замість захищати державний сектор, захищає індивідуальний.

Голова повітвиконкому і Юхрим ввійшли у хату. Юхрим відразу почав жалітися, що його хотіли побити батогом, за те, що він просто встановлює державні податки. Василю Івановичу показали вироби гончара. Він довго-довго розглядав вироби старого майстра, щось згадав, нахмурився, а потім сказав Юхриму, що від сьогодні знати його не хоче, бо той ображає і применшує людей.

Вже потім село дізналося, що Юхрим після розмови з головою повітвиконкому метнувся із доносом і скаргою аж у Вінницю... Справа закінчилась соломоним рішенням: з Демка Петровича зняли податок, а Юхрима забрали працювати в округу...

Василь Іванович помітив Михайлика і, дізнавшись, що хлопчик любить читати, порекомендував при нагоді заскочити у Майдан-Трепівський – там тепер найкраща бібліотека.

Згодом під вікном заспівали колядники. Михайлик залишився ночувати у дядька Себастьяна. Вночі його розбудили скрип дверей, гупання чийхось чобіт і чудернацький сміх. До дядька Себастьяна прийшов міліціонер з прізвиськом Хвирточка. Він привів з собою жінку – тітку Марину. Міліціонер розповів, що в Якова у кузні побачив кулемет і дізнався, що зброю коваль дістав від тітки Марини, а вже у неї вдома було знайдено ще чотири кулемети і п'ять німецьких і австрійських рушниць.

Дядько Себастьян почав розпитувати тітку Марину про зброю і дізнався, що її покійний чоловік після смерті сина почав красти, де міг, оружжє. Думка йому, старому, така прийшла в голову: коли розікрасти рушниці, кулемети та іншу погань, що стріляє, то не буде чим воювати і менше зів'яне людей на війні. От і крав чоловік, що міг, крав і в німців, і в денікінців, і в петлюрівців. На цьому ділі попався та й пішов спати в могилу. Дядько Себастьян виправдав і відпустив жінку.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

У четвертому класі Михайлик написав п'єсу. Хоч уся школа підсміювалася з нього, він не здавався. Часто ходив вечорами до хати-читальні, перечитуючи усі п'єси, які були.

Коли Михайлик лежав вдома на печі, до них завітав дядько Микола. Тато саме підсміювався з сина, говорячи, що у них на печі вилежується увесь "тіятр", а вчителька казала, що їхній халамидник писателем стає. Дядько Микола запропонував Михайликовому батькові їхати завтра у Щедрову, де можна роздобути під кригою свіженької риби. Михайлик теж впросився їхати. Та тут завітав ще й дядько Себастьян. Він попросив Михайликового батька стати лісником, бо люди нещадно вирубують дерева, а лісники ж з лісництва примирилися з лісокрадством і тільки дудлять самогон. Спочатку Панас відмовлявся від цієї роботи, бо йому було соромно за своїх усіх родичів, які розкрадали дерево, а потім він погодився. Дядько Себастьян запросив Михайлика їхати завтра в Майдан-Трепівський. Хлопчик зрадів і відмовився від поїздки по рибу.

Ще вдосвіта мама наварила великих гречаних вареників, начинених грушамидичками, тертою квасолею, маком і калиною. Михайлик вкинув три вареники у торбину, вислухав усі мамині застереження на дорогу й швиденько пометляв до дядька Себастьяна. Покуштувавши вареників, хлопчик з дядьком рушили саньми в дорогу.

Біля сусіднього села, де жив дід Корній, дядько показав хлопчикові молодий гай, де росло багато калини. Прибиті морозом кетяги виглядали дуже гарно. Дядько розповів

легенду, що колись і тут були несходимі болота. А коли одного разу ординці напали на село, сюди кинулось утікати весілля і всі дівчата, що були на ньому. Дівчата потопилися у твані, а згодом на цьому місці й виріс калиновий гай.

У Майдані-Трепівському хлопчик з дядьком приїхали на шкільне подвір'я, де стояла велика двоповерхова школа. У бібліотеці їх зустрів вчитель Дмитро Онисимович. Михайлику було дозволено вибрати дві книги, і хлопчик вибрав найтовстіші: п'єси Шекспіра і твори Маміна-Сибіряка. Дядько Себастьян теж вибрав собі книги. Дмитро Онисимович на прощання запросив Михайлика після закінчення школи приїжджати вчитися сюди.

Дорогою додому Михайлик читав книги прямо на санках. Був саме щедрий вечір, у рідному селі Михайлик почув щедрівку:

*Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.
Біля ставу співали самі дівчата:
Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка...*

Хлопчик впізнав Любин голос. Вона прибігла до саней і пригостила Михайлика та дядька Себастьяна пиріжками, які защедрувала. Люба розповіла, що Михайликів тато і дядько Микола уже повернулися і привезли кілька щук і цілісіньку торбу в'юнів.

Тим часом їх наздогнали легенькі санчата, на передку яких сиділа Мар'яна з хлопчиком-немовлям і її чоловіком, який головував у сусідньому селі. Михайлик впізнав Мар'яну, вони почали розмовляти. Мар'яна з сім'єю саме їхала до Михайлика на щедрий вечір, запросили і дядька Себастьяна. І знову заспівали санки, заагукало біля грудей матері дитя. А над усіма мерехтіли зорі, поруч озивалися голоси щедрівників:

*Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір...*

І хороше, і дивно, і радісно стало малому Михайлику в цім світі, де є зорі, і добрі люди, і тихі вогники, і щедрі вечори...

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*